

Konstnärernas Riksorganisation.

Växel/Office: +46 8 54 54 20 80
Hornsgatan 103, SE-117 28 Stockholm,
Sweden, www.kro.se

Den 22 januari 2022

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
frida.niklasson@regeringskansliet.se

Remissyttrande över promemorian En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling (Ds 2021:31)

Ert dnr Fi2021/03461

Konstnärernas Riksorganisation tillstyrker förslaget med reservation för de påpekanden som görs i det följande.

Konstnärernas Riksorganisation representerar fler än 3 400 professionella bild- och formkonstnärer (nedan konstnärer). Det stora flertalet av våra medlemmar driver sin konstnärliga verksamhet i form av en enskild firma, i några fall enmans aktieföretag. *Det innebär att krav som ställs i upphandlingar där konstnärlig kompetens är ett leverantörskrav (nedan konstnärliga uppdrag), är krav som ställs på ett enmansföretag.* Värt att notera i sammanhanget är att 75% av Sveriges företag är just enmansföretag (nov 2020.). Källa: SCB – Företagsregistret.

Som framgår av utredningen (s.11), upphandlar staten, kommuner och regioner för närmare 800 miljarder kronor varje år. Krav på tjänster och produkter från en så stor och viktig inköpare får styrande effekt på marknaden, särskilt på de områden där offentliga inköp utgör majoriteten av inköp, såsom till exempel konstnärliga gestaltningsuppdrag.

Klimat- och miljökrav

Det är viktigt att Sverige driver omställningen till ett klimatneutralt samhälle nationellt, i EU och internationellt. Och som understryks av Svenskt Näringsliv, svenska företag är en motor i klimat och miljöarbetet. Många konstnärer eftersträvar att bedriva sin verksamhet med stor klimat- och miljöhänsyn samt med miljökrav och skäligen villkor också på sina underleverantörer.

Konstnärernas Riksorganisation ifrågasätter utredningens slutsats att de upphandlande myndigheternas utökade krav inte bedöms medföra några generella kostnadsökningar för företagen (s.42). I praktiken kommer med största sannolikhet utökade klimat- och miljökrav

på leverantörens produkter och tjänster att medföra kostnadsökningar. Vi befinner oss ännu i en marknadssituation där inköp av klimat- och miljövänliga material och tjänster för ett miljöanpassat utförande av upphandlade tjänster och produkter kostar mer än mindre miljövänliga alternativ.

Det är därför av stor vikt för Konstnärernas Riksorganisations medlemsföretag att *upphandlande myndigheter tar hänsyn till de ökade kostnader klimat- och miljökraven* kan medföra för företagen. Inköp av konstnärliga uppdrag sker ofta med utgångspunkt i en bestämd budget (fast pris) som leverantören sedan har att förhålla sig till både vad gäller anbud och genomförande. Om leverantören får bära ökade klimat- och miljökostnaderna finns stor risk att den ersättningen för det egna arbetet i uppdraget måste sänkas från redan låga nivåer. Något som i sig kan leda till social och arbetsrättslig hållbarhet åsidosätts. Se närmare nedan.

Liksom Svensk Näringsliv påpekar är det idag inte heller utvecklat hur krav på klimat- och miljöhänsyn ska tillämpas vid upphandling av tjänster. Konstnärernas Riksorganisation instämmer därför i Svensk Näringslivs påpekande och förslag att det i dialog med marknaden måste utvecklas kriterier för hur kravställande ska ske avseende tjänster. Detta för att säkerställa att kraven uppfattas som relevanta och också att det styr utvecklingen i önskad riktning.

Sociala och arbetsrättsliga krav

Såvitt gäller sociala och arbetsrättsliga krav görs följande påpekanden.

I utredningen (s.12) anges att ett mål i den nationella upphandlingsstrategin som nära knyter an till sociala hänsyn är kravet om skäliga arbetsvillkor vid offentlig upphandling (Nationella upphandlingsstrategin s. 22–23.) I strategin anges närmare att upphandlande organisationer kan främja rimliga anställningsvillkor genom att *ställa krav på skäliga arbetsvillkor för de personer som ska utföra offentliga kontrakt* både i och utanför Sverige. Här är det viktigt att förstå att för enmansföretag är det i praktiken leverantörens arbetsvillkor, inklusive ersättning, som ska vara skäliga. Idag förekommer upphandling av tjänster där en analys av villkoren för genomförandet av accepterade anbud tydligt visar att leverantören inte tagit ut skälig ersättning för sitt eget arbete i uppdraget. Detta måste ändras för att social och arbetsrättslig hållbarhet i upphandling ska uppnås. Som anges ovan är 75% av Sveriges företagare enmansföretag.

Uppföljning

Liksom flera andra remissinstanser vill Konstnärernas Riksorganisation betona vikten av att de lagstadgade kraven också följs upp under kontraktstiden, med risk annars att de leverantören som inte fullföljer utlovade klimat-, miljö-, sociala och arbetsrättsliga åtaganden får en konkurrensfördel. Det är nödvändigt också för att få kännedom om upphandlade tjänster som genomförs under oskäliga villkor samt vad skälet till detta är.

För
Konstnärernas Riksorganisation

Eva Månsson
Verksamhetschef

Katarina Renman Claesson
Förbundsjurist